

ΑΓΓΕΛΟΣ Μ. ΣΥΡΙΓΟΣ

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΑ

50 ερωτήματα και απαντήσεις

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον η υπογραφή προβλέπεται από τη σύμβαση.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Θεωρητικές επιστήμες / Ιστορία
Άγγελος Μ. Συρίγος, *Ελλάδα και Τουρκία: 50 ερωτήματα και απαντήσεις*
Υπεύθυνος έκδοσης: Άγγελος Κοκολάκης
Διορθώσεις: Γιώργος Ανδρικόπουλος
Σελιδοποίηση: Κωνσταντίνος Καπένης
Επιμέλεια χαρτών (1-11, 13-16): Η Καθημερινή - Καθημερινές Εκδόσεις
Μον. Α.Ε.
Copyright © Άγγελος Μ. Συρίγος και Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.
(Εκδόσεις Πατάκη), 2025
Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Μάρτιος 2026
Κ.Ε.Τ. Κ024 Κ.Ε.Π. 116/26 ISBN 978-618-07-1298-8

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.400.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,
ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Κατάλογος Χαρτών</i>	15
<i>Κατάλογος Πινάκων</i>	17
<i>Ευχαριστίες</i>	19
<i>Εισαγωγή</i>	21

ΜΕΡΟΣ Ι

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ

1. Από πότε συνυπάρχουμε με τους Τούρκους;	27
2. Πώς επηρέασε τον Ελληνισμό η τουρκική κατάκτηση;	31
3. Ποια ήταν η αντιμετώπιση των Ελλήνων από τους Οθωμανούς;	40
4. Πόσο συγγενείς είμαστε με τους Τούρκους και πόσο μοιάζουμε (διαφέρουμε) ως λαοί;	48
5. Πόσα χρόνια διήρκεσε η Επανάσταση του 1821; . . .	53

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΔΙΑΜΑΧΗΣ

6. Πόσες φορές Ελλάδα και Τουρκία έφτασαν σε σοβαρή στρατιωτική κρίση μετά το 1923;	65
--	----

7. Πόσα εκκρεμή θέματα υπάρχουν μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας;	75
8. Ποια είναι η σημασία του Κυπριακού στις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας;	81
9. Ποια σημασία έχει η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας στις ελληνοτουρκικές σχέσεις;	89

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΑΠΟΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

10. Υπάρχουν συνθήκες με προβλέψεις για αποστρατιωτικοποίηση νησιών;	97
11. Γιατί η Ελλάδα έχει στρατιωτικοποιήσει τα νησιά;	101
12. Πόσο σοβαρό είναι το θέμα της αποστρατιωτικοποίησης των νησιών;	115

ΜΕΡΟΣ ΙV

ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΚΑΙ CASUS BELLI

13. Τι είναι τα χωρικά ύδατα και ποιο το εύρος τους σε Ελλάδα, Τουρκία και διεθνώς;	121
14. Γιατί η Τουρκία ενοχλείται από την αύξηση των ελληνικών χωρικών υδάτων και απειλεί με casus belli;	125
15. Ποια είναι τα νομικά επιχειρήματα της Τουρκίας κατά της αύξησης των ελληνικών χωρικών υδάτων;	129
16. Έχει συζητηθεί η αύξηση των ελληνικών χωρικών υδάτων με την Τουρκία;	133
17. Πότε και πώς μπορούν να αυξηθούν τα ελληνικά χωρικά ύδατα;	136

ΜΕΡΟΣ V

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΑΟΖ

18. Ποια είναι η σημασία της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ στα ελληνοτουρκικά; 143
19. Τι πρόβλημα υπάρχει με την Τουρκία εν σχέσει προς την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου; 148
20. Υπάρχει σήμερα σύγχυση για την υφαλοκρηπίδα και τους κανόνες για την οριοθέτησή της; 152
21. Πώς αντιμετωπίζονται τα νησιά στις θαλάσσιες οριοθετήσεις; 157
22. Πώς μεταφέρθηκε η ελληνοτουρκική διαμάχη από το Αιγαίο στην ανατολική Μεσόγειο; 165
23. Μπορεί η Ελλάδα να ερευνήσει και να εκμεταλλευθεί την υφαλοκρηπίδα της; . . . 171
24. Ποια η σημασία της διαμάχης για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ σήμερα; 184

ΜΕΡΟΣ VI

Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

25. Ποια ελληνικά νησιά αμφισβητεί η Τουρκία και από πότε; 189
26. Τι εξυπηρετεί την Τουρκία η αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νησιών; 193
27. Ποια διεθνή κείμενα προσδιορίζουν το εδαφικό καθεστώς των νήσων του Αιγαίου; 196
28. Ποια είναι τα τουρκικά επιχειρήματα για τα μικρά νησιά του Αιγαίου; 200
29. Ποια είναι τα τουρκικά επιχειρήματα για τα μεγάλα, στρατιωτικοποιημένα νησιά του Αιγαίου; 204

30. Υπάρχουν «γκρίζες ζώνες» τουρκικής κυριαρχίας; 209
31. Πόσο σταθερά και μόνιμα είναι τα σύνορα που θεσπίζουν οι διεθνείς συνθήκες; 213

ΜΕΡΟΣ VII
ΕΝΑΕΡΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

32. Τι πρόβλημα υπάρχει με το εύρος του ελληνικού εθνικού εναερίου χώρου; 221
33. Τι πρόβλημα δημιουργεί η Τουρκία με το FIR Αθηνών; 226

ΜΕΡΟΣ VIII
ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

34. Πώς συνδέονται η ελληνική μειονότητα στην Τουρκία και η μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις; 235
35. Ποια είναι τα προβλήματα και ποιες οι προοπτικές της ελληνικής μειονότητας στην Πόλη; 240
36. Τι συμβαίνει μετά το 2013 στην Ίμβρο (και όχι στην Τένεδο); 248
37. Ποια είναι τα προβλήματα και οι προοπτικές της μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα; 253
38. Ποιο είναι το καθεστώς και τα προβλήματα του Οικουμενικού Πατριαρχείου; 264

ΜΕΡΟΣ IX
ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΕΩΣ

39. Υπήρξαν σοβαρές προσπάθειες για εξεύρεση λύσεως στις ελληνοτουρκικές σχέσεις; 271

40. Υπήρξαν γραπτές συμφωνίες ή αντίστοιχες συνεννοήσεις για να εξομαλυνθούν οι διμερείς σχέσεις;	279
41. Τι είναι τα Μέτρα Οικοδομήσεως Εμπιστοσύνης; . . .	286
42. Τι πιστεύουν Ελλάδα και Τουρκία για προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο;	290
43. Μας συμφέρει να πάμε στο Διεθνές Δικαστήριο; . . .	295
44. Τι είναι η συνεκμετάλλευση στο Αιγαίο που προτείνει η Τουρκία;	301

ΜΕΡΟΣ Χ

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΑΛΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ
& Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

45. Ποιες είναι οι αιτίες της σημερινής διαμάχης Ελλήνων και Τούρκων;	309
46. Υπάρχουν διαφορές κεμαλικών-ισλαμιστών (Ερντογάν) στη στρατηγική τους έναντι της Ελλάδας;	324
47. Τι είναι η «Γαλάζια Πατρίδα»;	333

ΜΕΡΟΣ ΧΙ

ΠΟΙΑ (ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ) ΕΙΝΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

48. Ποια και πόσο αποτελεσματική είναι η στρατηγική μας έναντι της Τουρκίας μετά το 1974;	347
49. Ποια είναι τα νέα δεδομένα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις;	357
50. Τι πρακτέον;	366
<i>Βιβλιογραφία.</i>	385

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

1. Τα διάφορα καθεστώτα αποστρατιωτικοποίησης στα νησιά του Αιγαίου
2. Το καθεστώς του Αιγαίου με εύρος χωρικών υδάτων στα 12 ν.μίλια και τα περάσματα ανοιχτής θάλασσας που θα κλείσουν
3. Οι τουρκικές διεκδικήσεις επί της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου το 1973-74
4. Οι τουρκικές διεκδικήσεις στην ανατολική Μεσόγειο (Μάρτιος 2020)
5. Οι ελληνικές «γκρίζες ζώνες» κυριαρχίας κατά την Τουρκία
6. Οι τουρκικές «γκρίζες ζώνες» κυριαρχίας
7. Ο ελληνικός εναέριος χώρος των 10 ν.μιλίων
8. Όρια του FIR Αθηνών και τουρκική διεκδίκηση (1974)
9. Τα τουρκικά πεδία βολής στο Αιγαίο
10. «Γαλάζια Πατρίδα»
11. Ελληνικός θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός
12. Τουρκικός θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός
13. Τουρκικά θαλάσσια πάρακα

14. Σύγκριση συμφωνιών Τουρκίας-Λιβύης (2019)
και Ελλάδας-Αιγύπτου (2020)
15. Μήκος ακτογραμμών ελληνικών νησιών
σε ανατολική Μεσόγειο
16. Επήρειες Κρήτης, Κάσου, Καρπάθου, Ρόδου,
Καστελλορίζου σε ανατολική Μεσόγειο

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

1. Η σημασία της αυξήσεως των χωρικών υδάτων από 6 σε 12 ν.μίλια σε αριθμούς.	127
2. Μήκος ακτογραμμών Ελλάδας-Τουρκίας	156
3. Αριθμός νησιών Αιγαίου - ανατολικής Μεσογείου Ελλάδας	164
4. Αριθμός νησιών Αιγαίου - ανατολικής Μεσογείου Τουρκίας	164
5. Σύνολο νησιών σε Αιγαίο και ανατολική Μεσόγειο	164
6. Τα 18 νησιά που αναφέρει ως αμφισβητούμενα η Τουρκία	191
7. Νησιά εκτός των 3 μιλίων (4.827 μέτρων) από τουρκικές ακτές που κατέχει η Τουρκία	212
8. Καταβολή φόρου περιουσίας (βαρλίκι) ανά εθνοτική ομάδα	242
9. Πληθυσμοί Ελλάδας-Τουρκίας 1928, 1971, 2024 . . .	318
10. ΑΕΠ Ελλάδας-Τουρκίας 1975, 2024.	319
11. Τουρκική πολεμική βιομηχανία	320
12. Μήκος σε χιλιόμετρα ακτών ελληνικών νησιών που αντικρύζουν την ανατολική Μεσόγειο	343

13. Επικαλυπτόμενη από την Κρήτη και τη Ρόδο
υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ συμπλέγματος
της Μεγίστης (Καστελλόριζο) 343
14. Υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ που δικαιούται η Ελλάδα
από κάθε νησί ξεχωριστά στην ανατολική
Μεσόγειο (επί τη βάση της μέσης γραμμής). 343

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ελλάδα και Κύπρος βρισκόμαστε στα όρια δύο κόσμων. Στον δικό μας κόσμο η λέξη «κατασκοπεία» οδηγεί συνειρμικά σε ταινίες με τον Τζέιμς Μποντ και η λέξη «επίθεση» σε αγώνες ποδοσφαίρου ή μπάσκετ. Στον κόσμο που βρίσκεται ανατολικάς ημών, οι ίδιες λέξεις διατηρούν το αρχέγονο και πρωτεύον νόημά τους. Ένας από τους πρωταγωνιστές αυτού του διαφορετικού από τον δικό μας κόσμου είναι η Τουρκία. Πολλά γειτονικά έθνη είχαν δύσκολη συμβίωση στο παρελθόν. Ενώ, όμως, αλλού αυτά έχουν ξεπεραστεί, στην περίπτωσή μας, των Ελλήνων με τους Τούρκους, οι σχέσεις εξακολουθούν να είναι χειριστες. Δεν είναι μόνον ότι τα προβλήματα με την Τουρκία απασχολούν την ελληνική εξωτερική πολιτική περίπου αδιάλειπτα από το 1955. Εξαιρετικά συχνά απασχολούν και την καθημερινότητα των πολιτών. Το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων έχει μεγάλη εξοικείωση με όρους όπως υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ ή «Γαλάζια Πατρίδα» είναι ενδεικτικό του προβλήματος.

Το παρόν βιβλίο φιλοδοξεί να διερευνήσει και να εξηγήσει τον πολύπλοκο κόσμο των σχέσεων Ελλάδας-Τουρκίας με νηφαλιότητα και με όσο πιο απλό αλλά και επιστημονικά σωστό λόγο. Πρέπει να έχουμε στέρεα γνώση των βασικών ζητημάτων που υπάρχουν στις διμερείς σχέσεις. Πρόκειται για ένα ζωντανό αντικείμενο μελέτης για το οποίο μπορεί να κληθούμε να πάρουμε ζωτικής σημα-

σίας αποφάσεις. Η ελληνική κοινωνία το αντιμετωπίζει με ποικίλα συναισθήματα. Συχνά συνυπάρχουν γενικευμένη απογοήτευση αφ' ενός και εθνικές αυταρέσκειες και ψευδαισθήσεις αφ' ετέρου· υποτίμηση και περιφρόνηση της Τουρκίας από τη μία και φόβος ή εκστασιασμός από την άλλη. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η σοβαρή και έντιμη πληροφόρηση για:

- το πολιτικό και νομικό πλαίσιο που ίσχυε τη χρονική στιγμή που ανεφύησαν τα διάφορα ζητήματα με την Τουρκία (ή πιο σωστά: όταν η Τουρκία τα έθεσε για πρώτη φορά)·
- τις θέσεις των δύο πλευρών, χωρίς παρωπίδες και ωραιοποιήσεις·
- τον τρόπο που έχουν εξελιχθεί αυτά τα ζητήματα στο πέρασμα των ετών και τις απαντήσεις που δίνει η διεθνής κοινότητα σε ανάλογες περιπτώσεις.

Ειδικά το τελευταίο είναι μία θεώρηση που συνήθως λείπει. Έτσι μόνον θα καταλάβουμε πού υπερέχουμε και πού υστερούμε πραγματικά και εάν είμαστε εγκλωβισμένοι στις υπερβολές και στα «δίκαιά» μας ή στον «ρεαλισμό» μας.

Για τη διευκόλυνση του αναγνωστικού κοινού ακολουθείται η μέθοδος των ερωταποκρίσεων. Δίνει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να ανατρέξει στην ερώτηση που τον ενδιαφέρει περισσότερο ή και να διαβάσει το βιβλίο ξεκινώντας από την αρχή, τη μέση ή το τέλος. Τον συγκεκριμένο τρόπο συγγραφής, αυστηρώς μέσω πενήντα ερωτημάτων, ξεκινήσαμε μαζί με τον συνάδελφο και στενό φίλο Ευάνθη Χατζηβασιλείου, Καθηγητή της ιστορίας του μεταπολεμικού κόσμου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Συγγράψαμε έτσι από κοινού το 2022 και το 2024 δύο βιβλία που αγκαλιάστηκαν από το αναγνωστικό κοινό. Το πρώτο αφορούσε στη *Μικρασιατική Καταστροφή* και το δεύτερο στη *Μεταπολίτευση 1974-75*.

Με την επιλογή της μεθόδου των ερωταποκρίσεων, οι δυσκολίες που υπήρχαν ήταν δεδομένες. Σε σχετικά μικρό όγκο έπρεπε να τεθούν και να χωρέσουν τα απολύτως απαραίτητα ερωτήματα για την κατανόηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Συνεπώς, στο βιβλίο δεν περιλαμβάνονται λεπτομερή γεγονότα και πλήρεις αναλύσεις, τις οποίες ο αναγνώστης μπορεί να βρει στη διαθέσιμη βιβλιογραφία. Επίσης οι αναφορές στο Κυπριακό είναι ελάχιστες, παρά τη θεμελιώδη σημασία του (άλλωστε είναι αδύνατον να υπάρξει οριστική διευθέτηση της διενέξεως Ελλάδας-Τουρκίας χωρίς λύση και του Κυπριακού). Ο λόγος είναι η αυτοτέλεια και η πολυπλοκότητά του, που το καθιστά από μόνο του ένα ξεχωριστό θέμα.

Θα διαφεύδονταν όμως οι προσδοκίες του αναγνώστη εάν το βιβλίο περιοριζόταν σε μία απλή περιγραφή και σχολιασμό γεγονότων, πολιτικών συνθηκών και νομικών ρυθμίσεων. Όποιος έχει το προνόμιο να αρθρώνει δημόσιο λόγο γι' αυτά τα θέματα (θέματα για τα οποία επικρατεί συχνά δημαγωγία και λαϊκισμός) έχει και πρόσθετες ευθύνες. Οφείλει να καταθέσει την άποψή του για ένα θέμα στο οποίο δεν συγχωρείται η επιπολαιότητα και η προχειρότητα. Έτσι, στα τελευταία ερωτήματα του βιβλίου επιχειρείται να δοθεί απάντηση στο θεμελιώδες ζήτημα που κυριαρχεί στον δημόσιο διάλογο: «Τι μπορούμε να κάνουμε με την Τουρκία για να αλλάξει η σημερινή άσχημη κατάσταση;».

Όπως συμβαίνει με ένα βιβλίο, τα τελικά συμπεράσματα ανήκουν στους αναγνώστες.

Μάνδρα Μεσσηνίας, Ιανουάριος του 2026
Άγγελος Μ. Συρίγος

ΕΡΩΤΗΜΑ 13

Τι είναι τα χωρικά ύδατα και ποιο το εύρος τους
σε Ελλάδα, Τουρκία και διεθνώς;

[Βλ. Χάρτη 2]

Χωρικά ύδατα (ή χωρική θάλασσα ή αιγιαλίτιδα ζώνη) είναι μια θαλάσσια ζώνη η οποία εκτείνεται, σύμφωνα με τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, έως 12 ν.μίλια από την ακτογραμμή (άρθρο 3). Τα χωρικά ύδατα περιλαμβάνουν τη στήλη του θαλάσσιου ύδατος, τον βυθό, το υπέδαφος καθώς και τον υπερκείμενο εναέριο χώρο. Στη ζώνη αυτή, το κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία που εξομοιούται με την κυριαρχία επί του χερσαίου εδάφους του.

Υπάρχει όμως μία ουσιώδης διαφορά μεταξύ ξηράς και θάλασσας. Η νόμιμη είσοδος κάποιου στο χερσαίο έδαφος ενός κράτους τελεί υπό τον αυστηρό έλεγχο του κράτους και γίνεται υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Αντιθέτως, ένα ξένο πλοίο, εμπορικό ή πολεμικό, μπορεί να εισέλθει όποτε θέλει στα χωρικά ύδατα ενός κράτους ασκώντας το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης. Μοναδική προϋπόθεση η διέλευση να είναι πράγματι αβλαβής, δηλαδή να είναι συνεχής και ταχεία και να μη διαταράσσει την ειρήνη, την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη του παράκτιου κράτους. Δεν χρειάζεται προηγούμενη συγκατάθεση του κράτους για την αβλαβή διέλευση. Επισημαίνεται αυτό το σημείο, διότι πολλοί Έλληνες θεωρούν ότι η χώρα μας χορηγεί κάθε φορά

άδεια στα δεκάδες χιλιάδες πλοία με ξένη σημαία που διαπλέουν νυχθημερόν τις ελληνικές θάλασσες. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Ακόμη και τα πολεμικά πλοία ασκούν το δικαίωμα αβλαβούς διελεύσεως ακώλυτα και χωρίς να ενημερώσουν.

Στο παρελθόν, τα περισσότερα κράτη του κόσμου είχαν χωρικά ύδατα 3 ν.μιλίων. Το 1936 η Ελλάδα καθόρισε το εύρος των χωρικών της υδάτων στα 6 ν.μίλια από τις ακτές, απόφαση που αποδέχθηκε η Τουρκία. Το 1964 η Τουρκία επέκτεινε την αιγιαλίτιδα ζώνη της από τα 3 στα 6 ν.μίλια. Παράλληλα, όρισε ότι, εάν οι έναντι των τουρκικών ακτών χώρες έχουν χωρικά ύδατα μεγαλύτερα των 6 ν.μιλίων, τότε και τα τουρκικά χωρικά ύδατα καθορίζονται βάσει της αρχής της αμοιβαιότητας. Έκτοτε η Τουρκία έχει χωρικά ύδατα 6 ν.μιλίων στο Αιγαίο και 12 ν.μιλίων στον Εύξεινο Πόντο και στην ανατολική Μεσόγειο.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970 το όριο των 12 ν.μιλίων είχε τέτοια αποδοχή, που ουσιαστικά κατέστη εθιμικός κανόνας γενικής αποδοχής. Αυτό φάνηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών της Τρίτης Συνδιασκέψεως για το Δίκαιο της Θάλασσας (1973-82). Μεγάλος αριθμός κρατών υποστήριξε την εισαγωγή ρητής προβλέψεως ότι το όριο των χωρικών υδάτων είναι 12 ν.μίλια. Η Τουρκία αντέδρασε έντονα, ζητώντας να εξαιρεθούν κάποιες περιοχές, όπως οι κλειστές ή ημίκλειστες θάλασσες, από την εφαρμογή ενός τέτοιου κανόνα. Οι προσπάθειές της έπεσαν στο κενό. Τελικώς στο άρθρο 3 της Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφέρθηκε ότι:

«Κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης του· αυτό το πλάτος δεν υπερβαίνει τα 12 ναυτικά μίλια, που μετρώνται από τις γραμμές βάσεως, έτσι όπως καθορίζονται από την παρούσα σύμβαση».

Πρέπει να επισημανθεί πως σε ό,τι αφορά στα χωρικά ύδατα δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ νησιών και «βράχων που

δεν έχουν δική τους οικονομική ζωή». Όλα τα νησιά, περιλαμβανομένων και των βράχων, δικαιούνται ανεξαιρέτως να έχουν χωρικά ύδατα 12 ν.μιλίων.

Ο κανόνας του άρθρου 3 της Συμβάσεως έγινε σε τέτοιο βαθμό αποδεκτός από τη διεθνή κοινότητα, που από το 2009 τα 148 από τα 152 παράκτια κράτη είχαν επεκτείνει τα χωρικά τους ύδατα στα 12 ν.μίλια. Στην επέκταση δεν έχουν προχωρήσει η Ιορδανία, το Μαυροβούνιο και η Βοσνία, που εμποδίζονται καθαρά για γεωγραφικούς λόγους. Το δικαίωμα όλων των νησιών ασχέτως μεγέθους να έχουν χωρικά ύδατα 12 ν.μιλίων αναγνωρίζουν και όλες οι αποφάσεις διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων χωρίς εξαιρέσεις. Σύμφωνα με το Διεθνές Δικαστήριο:

*«Το Δικαστήριο ουδέποτε έχει περιορίσει το δικαίωμα ενός κράτους να καθορίσει χωρικά ύδατα 12 ν.μιλίων γύρω από ένα νησί λόγω επικάλυψης με τα χωρικά ύδατα και την ΑΟΖ άλλου κράτους».*³⁴

Συνεπώς, ακόμη και το μικρότερο νησί ή βράχος έχουν χωρικά ύδατα 12 ν.μιλίων.

Παρά την καθολικότητα αποδοχής του δικαιώματος, μέχρι το 2020 η Ελλάδα ήταν η μοναδική χώρα παγκοσμίως που, ενώ μπορούσε, δεν είχε επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα. Η θλιβερή αυτή εξαίρεση τερματίστηκε το 2021 για την περιοχή του Ιονίου.³⁵ Η επίσημη θέση είναι πως η «Ελλάδα έχει το αναφαίρετο δικαίωμα [...] να επεκτείνει σε οποιονδήποτε χρόνο το εύρος της χωρικής θάλασσας μέχρι απο-

34. “Territorial and maritime dispute (Nicaragua v. Colombia), Judgment of 19 November 2012”, *ICJ Reports* 2012, παρ. 177-180. Εκεί το Διεθνές Δικαστήριο παραθέτει και δικαστικές αποφάσεις διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων που αποδίδουν πάντα χωρικά ύδατα 12 ν.μιλίων στα νησιά.

35. Βλ. ΕΡΩΤΗΜΑ 9, σελ. 94.

στάσεως 12 ν.μ.», όπως αναφέρθηκε και στον κυρωτικό νόμο της Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θάλασσας.³⁶ Αφορμές για κωλυσιεργία υπήρχαν πολλές:

- Το 1973, όταν πρωτοσυζητήθηκε το θέμα, είχαν μόλις ξεκινήσει οι εργασίες της Τρίτης Συνδιασκέψεως για το Δίκαιο της Θάλασσας. Η ρύθμιση αφέθηκε να ωριμάσει παράλληλα με τις διεργασίες της Συνδιασκέψεως.
- Το 1982 υπεγράφη μεν η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, αλλά μόλις το 1994 ετέθη εν ισχύι, ενώ η Ελλάδα την επικύρωσε τον Μάιο του 1995.
- Μετά τον Ιούνιο του 1995, την αφορμή για νέα αναβολή προσέφερε η απόφαση της τουρκικής Βουλής για *casus belli*. Αντί η ελληνική εξωτερική πολιτική να επικεντρωθεί στην άσκηση του δικαιώματος, το βάρος δόθηκε στην άρση της αποφάσεως της τουρκικής Βουλής, που σε τελική ανάλυση είναι και εντελώς παράνομη.

36. Άρθρο 2 του Ν. 2321/1995, ΦΕΚ Α' 136/23 Ιουνίου 1995, «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης».